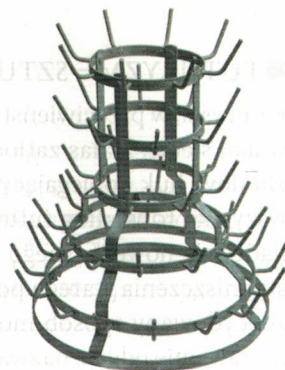

■ DADAIZM – SZTUKA UMARŁA! NIECH ŻYJE DADA!

Dadaści organizowali prześmiewcze wystąpienia na podobieństwo kabaretu czy spektaklu. Jako pierwsi artyści w historii zaczęli działać w przestrzeni publicznej: organizowali wieczory poetyckie, spotkania literackie i wystawy. Wybierali dowolny przedmiot, np. pisuar, suszarkę do butelek, koło rowerowe czy żelazko, dodawali do niego absurdalne elementy, jak gwoździe, a następnie wystawiali swoje prace pod dziwaczными tytułami w galeriach sztuki i oświadcza-
 li, że oto mamy do czynienia z dziełem. Działalność dadaistów spotykała się z głosami oburzenia publiczności. Artyści uznali to jednak za konieczny etap tworzenia nowej sztuki. Wierzyli, że z czasem ich skandaliczne wystą-
 pienia umożliwią zmianę oczekiwań odbiorców. Wyrazem śmiałej strategii artystycznej jest nawet nazwa nurtu – słowo *dada* zostało wybrane przypad-
 kowo i według jednego z tłumaczeń oznacza dziecięcą zabawkę. Wskazuje to na przekorną, ironiczną postawę, typową dla twórców tego kierunku.

MARCEL DUCHAMP
[marsel disza], *Suszarka do butelek* (replika oryginału z 1914 r.), przedmiot gotowy, żelazo, 50 x 41 cm, Muzeum Sztuki w Filadelfii, 1961 r.

MAN RAY, *Czarna i biała* (Kiki z afrykańską maską)

Dadaści byli pionierami artystycznych eksperymentów z wciąż nowym wówczas medium – fotografią. Man Ray wykonał zdjęcie, na którym bawi się ze wzrokiem widza – upodobił głowę modelki oraz maskę do siebie nawzajem. Włosy kobiety i ciemne drewno silnie połyskują, a jej twarz i ciało wydają się nierealne dzięki delikatnemu zatarciu konturów. W ten sposób Man Ray sportretował Kiki z Montparnasse'u [mąpar-nasu] – najsłynniejszą mużę awangardy.

MARCEL DUCHAMP

Francuski artysta uznawany za najbardziej wpływową postać sztuki współczesnej. Wielu artystów traktuje Duchampa jak duchowego ojca, a jego twórczość uznaje za źródło inspiracji i odniesień. Początkowo należał do grona dadaistów i współpracował z Francisem Picabia. Duchamp postrzegał formy przemysłowe jako piękne i traktował je na równi z dziełami sztuki. Zasłynął jako autor przedmiotów gotowych (*ready mades*) i asamblaży, których zagadkowe tytuły mają duże znaczenie dla interpretacji, np. *Dlaczego nie kichać Rose Sélavy?*. Swoje odważne i dowcipne prace artysta prezentował w atmosferze skandalu – odwrócony pisuar zatytułowany *Fontanna* i podpisany R. Mutt odrzucono jako propozycję eksponatu na wystawę, którą Duchamp współorganizował. W późniejszym okresie życia twórca sugerował, że skończył ze sztuką, jednak po jego śmierci odkryto największe i najbardziej tajemnicze dzieło – instalację w formie pokoju pod tytułem *Dane są: 1. Wodospad, 2. Oświetlenie*.

Marcel Duchamp żył w latach 1887–1968.

